

KONCEPCJA FUNKCJONOWANIA
MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
W RADOMIU NA LATA 2024-2030

PRZEMYSŁAW CZAJA

DYREKTOR MBP W RADOMIU

WSTĘP

Funkcję dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Józefa A. i Andrzeja S. Załuskich w Radomiu pełnię od lutego 2021 r. Przez ostatnie trzy lata - przy ścisłej współpracy z Zespołem współpracowników - nie tylko udało się wzmocnić rolę instytucji w budowaniu oferty kulturalno-edukacyjnej na rzecz mieszkańców Radomia, ale też zaproponować nowe kierunki rozwoju biblioteki.

Miejska Biblioteka Publiczna w Radomiu to instytucja, która dzięki realizowanej strategii, planom merytorycznym oraz promocyjnym jest rozpoznawalną placówką kulturalno-edukacyjną na mapie miasta. Nie znaczy to jednak, że w odniesieniu pełnego sukcesu wystarczy kontynuacja dotychczasowych działań. W swojej koncepcji działalności MBP w Radomiu na lata 2024-2030, chciałbym skupić się na kilku, moim zdaniem, kluczowych i ważniejszych aspektach, które w najbliższych latach będą pełniły ważną rolę w rozwoju biblioteki.

U podstaw mojej koncepcji nadal leży szeroko rozumiana współpraca (zarówno z instytucjami kultury, jak również z organizacjami działającymi na rzecz kultury i lokalnym biznesem) oraz komunikacja, tak wewnątrz jak i na zewnątrz biblioteki. Największym potencjałem i silną stroną instytucji są jej doświadczeni i kompetentni pracownicy oraz zaufanie obecnych, jak i potencjalnych czytelników do marki - Biblioteka. Moim zdaniem nowoczesna biblioteka to przede wszystkim ludzie, a nie tylko zbiory. Dlatego nowoczesne i atrakcyjne dla odbiorców biblioteki muszą docierać do potencjalnych czytelników na poziomie emocjonalnym, skupić się na doświadczeniu odbiorcy i interaktywności, oferować różnorodne możliwości zdobywania wiedzy oraz wizualizować usługi biblioteki cyfrowej. Przykładem, na którym chcę bazować są biblioteki w Aarhus (Dania), Oslo (Norwegia) czy Novej Goricy (Słowenia). Wyżej wymienione biblioteki, to jedynie przykłady instytucji, które z tradycyjnej biblioteki przekształcone zostały w miejsce otwarte dla ludzi, pełne inspiracji, ważne dla kultury i społeczności całego miasta.

Wzorując się na tych przykładach i czerpiąc z doświadczeń bibliotekarzy ze Skandynawii oraz Słowenii, chciałbym włączyć zarówno bibliotekarzy jak i czytelników w modernizację obecnych filii bibliotecznych na terenie Radomia oraz

w przygotowywanie oferty kulturalno-edukacyjnej bibliotek. W myśl idei *Rozwój Widowni* (ang. *Audience Development*) chciałbym zaktywizować i włączyć społeczność lokalną w działania organizowane przez bibliotekę, a jej wnętrze uczynić demokratyczną i dostępną przestrzenią dyskusji i swobodnej wymiany myśli. Pierwsze kroki w tym kierunku zostały podjęte już w trakcie mojej pierwszej kadencji. W 2021 r. zostało opracowane badanie oferty kulturalnej Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu. Na podstawie badań fokusowych, wywiadów i ankiet z odbiorcami wydarzeń kulturalnych, ale też ich twórcami, powstał raport, na bazie którego rozwijamy bieżącą działalność kulturalną instytucji. W najbliższym czasie chciałbym to badanie uzupełnić o stworzenie misji i wizji MBP w Radomiu, które byłyby podstawą do opracowania strategii instytucji na najbliższe lata. W tworzenie strategii zaangażowani byłiby zarówno bibliotekarze, jak i odbiorcy oferty kulturalnej instytucji.

STAN OBECNY ORAZ KIERUNEK ROZWOJU

Moim zdaniem największą wartością biblioteki są jej pracownicy, którzy na co dzień pracują z czytelnikami. To właśnie oni najlepiej znają ich potrzeby i oczekiwania. Stanowią nieocenioną wiedzę na temat obecnych odbiorców usług bibliotecznych. W mojej koncepcji funkcjonowania biblioteki chciałbym zwrócić szczególną uwagę na rolę biblioteki jako miejsca spotkań, debat, swobodnej i kulturalnej wymiany poglądów, jak również przestrzeń do wzajemnej inspiracji i integracji. Ponadto biblioteka powinna być przykładem instytucji dostępnej dla każdego oraz wykorzystywać nowoczesne i nieszablonowe metody w promocji czytelnictwa. Trudno o bardziej powszechną i ogólnodostępną instytucję kultury, jaką jest biblioteka. W tym fakcie dostrzegam ogromny potencjał do współtworzenia wydarzeń kulturalnych przez mieszkańców Radomia. Ponadto jest to miejsce pracy osób twórczych, dla których biblioteka może być również przestrzenią realizacji pasji i zainteresowań związanych z wykonywanym zawodem.

Zaufanie do biblioteki, jako miejsca neutralnego i ogólnodostępnego oraz kompetentnych i życzliwych bibliotekarzy jest moim zdaniem nieocenionym potencjałem do obalenia stereotypu biblioteki jako miejsca, w którym można jedynie wypożyczyć książki oraz pracować w ciszy.

W najbliższych miesiącach, w ramach dofinansowania, które otrzymaliśmy ze środków Erasmus+, grupa radomskich bibliotekarzy będzie się szkoliła w Gdyni oraz w Nowej Goricy z nowoczesnych metod promocji czytelnictwa i włączania lokalnej społeczności w budowanie nowej oferty kulturalno-edukacyjnej miasta. W podobnych działaniach, opartych na wizytach studyjnych oraz szkoleniach i wymianie dobrych praktyk, dostrzegam szansę na rozwój kompetencji obecnych i przyszłych bibliotekarzy zatrudnionych w MBP w Radomiu.

OFERTA KULTURALNO-EDUKACYJNA

Ofertę edukacyjno-kulturalną radomskiej biblioteki nadal planuję rozwijać w oparciu o wiedzę, doświadczenie i kompetencje jej pracowników. Na tej podstawie, w ramach corocznych tzw. "projektów wewnętrznych", planowane są działania kulturalne w każdej filii MBP. Szczególnie promowane będą działania z zakresu aktywizacji i zapobiegania wykluczeniu cyfrowemu osób starszych, warsztaty rozwijające dla dzieci i dorosłych, Dyskusyjne Kluby Książki, spotkań autorskich, itp.

W budowaniu stałej oferty edukacyjno-kulturalnej biblioteki chciałbym zaangażować również wolontariuszy. Z moich doświadczeń oraz obserwacji wynika, że dobrze zorganizowana, rozplanowana w czasie i długofalowa oferta wolontariatu przynosi wymierne efekty dla instytucji. Nie mam tu na myśli wyłącznie wolontariatu tzw. akcyjnego. Jestem przekonany, że wolontariat może być jednocześnie narzędziem integracji, np. międzypokoleniowej, czy młodzieży z osobami z niepełnosprawnościami. W procesie naboru oraz warsztatów z wolontariuszami chciałbym wypracować ofertę uzupełniającą obecne działania biblioteki. Współpraca z różnymi grupami społecznymi, osobami z różnym wiekiem i z różnymi doświadczeniami zacieśni jednocześnie kontakty pomiędzy czytelnikami a biblioteką.

W kontekście poszerzenia dostępności do oferty bibliotecznej filii MBP w Radomiu chciałbym zaproponować ustawienie *książkomatu* przy Bibliotece Głównej. Urządzenie zainstalowane na zewnątrz budynku umożliwiłoby zwrot książki po godzinach otwarcia biblioteki i odebranie wcześniej zamówionych tytułów.

Dotychczas dużym sukcesem w pracy na rzecz promocji czytelnictwa przyniosły działania z zakresu tzw. grywalizacji. Przykładem tego typu aktywności jest

terenowa gra miejska "Bookujemy Radom" polegająca na poszukiwaniu książek w przestrzeni miejskiej, tajemnicze spotkanie autorskie - uczestnicy spotkania nie wiedzieli wcześniej z kim i gdzie się spotkają. Aby dotrzeć na miejsce wydarzenia musieli rozwiązać zagadki detektywistyczne umieszczone w mediach społecznościowych biblioteki.

Działania na rzecz promocji czytelnictwa w Radomiu chciałbym rozpocząć również od działań opartych na grywalizacji. Wspomniane przeze mnie powyżej działania są niskobudżetowe, niestereotypowe i poszerzają grono odbiorców usług bibliotecznych. Za inicjację tego typu przedsięwzięć odpowiedzialny byłby Dział Promocji Literatury. Proponowane działania z zakresu grywalizacji: terenowa gra miejska polegająca na poszukiwaniu książek, performatywne czytanie fragmentów książek w przestrzeni miejskiej, organizacja wydarzeń kulturalnych w „tajemniczych miejscach Radomia” oraz organizacja Maratonu Czytelniczego dla całych rodzin.

Nowe działania na rzecz promocji czytelnictwa, które wzbogaciłyby również obecną ofertę kulturalno-edukacyjną biblioteki, należy planować biorąc pod uwagę działania integracyjne oraz dodatkowo jako atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego. Działania te nie tylko przyciągną do bibliotek nowych odbiorców, ale pomogą też sukcesywnie zmieniać wizerunek instytucji i stereotyp postrzegania bibliotek. W realizacji tych zadań niezbędne będzie zarówno zaangażowanie pracowników MBP w Radomiu, jak również nawiązanie partnerstwa z pozostałymi podmiotami działającymi na rzecz kultury w mieście. Powołana w 2022 r. Radomska Karta Kulturalna - karta biblioteczna oferująca zniżki u jej partnerów - jest przykładem współpracy biblioteki z instytucjami, organizacjami oraz lokalnym biznesem w Radomiu. W najbliższych latach planuję rozwijać ten projekt i wraz z partnerami karty rozbudowywać ofertę kulturalną miasta.

INWESTYCJE W INFRASTRUKTURĘ

Z punktu widzenia rozwoju MBP w Radomiu inwestycje w infrastrukturę są niezbędne i decydują o funkcjonowaniu instytucji jako jednostki nowoczesnej, kreatywnej i mogącej sprostać oczekiwaniom klienta - odbiorcy usług bibliotecznych.

Na przełomie 2022 i 2023 r. przeprowadziliśmy remonty trzech filii: Filii nr 10, Filii nr 3 oraz Filii nr 15 (tę bibliotekę przenieśliśmy z ulicy Wyścigowej na ul. Bluszczową). Wyżej wymienione filie wymagały najpilniejszej opieki i remontu. W najbliższym czasie należy zadbać o poprawę warunków lokalowych Filii nr 9 oraz Filii nr 16 - ze szczególnym uwzględnieniem ich dostępności i funkcjonalności w myśl idei *Design Thinking*.

Rola bibliotek lokalnych (osiedlowych) jest mi szczególnie bliska ze względu na wspomnianą wcześniej dostępność i możliwość bieżącego badania i reagowania na potrzeby czytelnicze mieszkańców okolicy. Wiem jednak, że wiele młodych (i nie tylko młodych) osób ceni sobie anonimowość, wolny dostęp do regałów oraz możliwość korzystania z multimediiów na terenie biblioteki. Dlatego też bardzo ważnym planem w rozwoju MBP w Radomiu jest rozbudowa i modernizacja Biblioteki Głównej, która mieści się w zabytkowym budynku przy ul. Piłsudskiego 12.

Stworzenie w tym miejscu mediateki to nie tylko podążanie za trendami w rozwoju instytucji kultury. Byłaby to przede wszystkim przestrzeń dostępna, nowoczesna, multimedialna oraz otwarta na potrzeby mieszkańców - szczególnie dla tych, którzy dotychczas nie korzystali z usług bibliotecznych. Projekt inwestycji oraz kilkuletni proces budowy nowej przestrzeni i remontu zabytkowej części budynku, jest możliwy wyłącznie przy ścisłej współpracy z Wydziałem Inwestycji UM w Radomiu. Mediateki przyciągają w szczególności młodzież oraz dzieci (czyli grupy, które najrzadziej odwiedzają biblioteki). Oprócz nowoczesnej i dostępnej przestrzeni mediateki należałoby ją wesprzeć działaniami edukacyjno-kulturalnymi z zakresu warsztatowej np. o cykliczne warsztaty pisania scenariuszy oraz rysunku komiksów. Z moich obserwacji i doświadczeń wynika, że sztuka komiksu przeżywa swój renesans. Temat jest niezwykle interesujący zwłaszcza dla młodszych czytelników. Ponadto w przestrzeni bibliotecznej mogłyby się odbywać warsztaty pisarskie dla dorosłych, warsztaty z pisania tekstów reporterskich.

W adoptowanych na ten cel piwnicach zabytkowego budynku, w którym obecnie mieści się Biblioteka Główna, proponuję stworzyć tzw. *Bibliotekę Składową*. Obecnie brakuje przestrzeni na magazynowanie książek, które moglibyśmy przeznaczyć na bookcrossing, przechowywać książki podczas remontu filii lub magazynować tzw. dublety. Wyremontowane i przystosowane piwnice Biblioteki Głównej byłyby również odpowiednim miejscem do przechowywania księgozbioru XIX-wiecznego, który aktualnie mieści się w Filii nr 12.

PLANOWANE DZIAŁANIA PROMOCYJNE

Budowanie społeczności wokół biblioteki to cel nadrzędny instytucji. Księgozbiór, oferta biblioteczna, oferta kulturalna, pracownicy biblioteki i promocja czytelnictwa w znacznej mierze wpływają na wizerunek instytucji.

Do flagowych wydarzeń organizowanych przez MBP w Radomiu należy Radomska Wiosna Literacka (w 2023 r. przyjęta do Koalicji Letnich Festiwali Literackich) oraz Nagroda Literacka Miasta Radomia. Wyżej wymienione działania planujemy rozwijać i budować ich markę nie tylko wśród radomian. Do działań, które chcielibyśmy rozwijać w najbliższych latach należą: Festiwal Opowieści w Radomiu oraz Festiwal Literatury Kryminalnej.

Poprawie wizerunku na pewno pomoże również zintegrowany i zmotywowany zespół współpracowników. Zależy mi na podkreśleniu kompetencji wynikających z wiedzy, wykształcenia i zainteresowań bibliotekarzy. Przywiązanie do miejsca pracy, satysfakcja i poczucie zauważenia są często pozafinansowymi czynnikami pozwalającymi na większe zadowolenie z wykonywanych obowiązków. Naturalnie zarobki pracowników biblioteki powinny być wyższe i adekwatne do ich zaangażowania. Dlatego, przy współpracy ze Związkiem Zawodowym, będę dbał o właściwy poziom budżetu przeznaczony na płace.

W najbliższych latach zamierzam również wprowadzić okresowy system oceny pracowników. Na podstawie formularza chciałbym minimum raz w roku poddać ewaluacji i przeglądowi obecne zaangażowanie i kierunek rozwoju każdego pracownika. Rozmowy na podstawie formularza odbywałyby się z bezpośrednim przełożonym.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA

W celu należytego funkcjonowania instytucji oraz jasnego podziału obowiązków, proponuję korektę organizacyjną biblioteki. Główny Księgowy, Dział Księgowości, Dział Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Dział Informacyjno-Bibliograficzny, Dział Instrukcyjno-Metodyczny i Wsparcia Sieci Miejskiej

oraz Dział Promocji Literatury podlegałyby bezpośrednio pod dyrektora. Natomiast Dział Informatyki, Dział Organizacyjno-Administracyjny podlegałyby bezpośrednio Zastępcy Dyrektora, który byłby również odpowiedzialny za pozyskiwanie środków pozabudżetowych.

Kierunek rozwoju instytucji wymaga stworzenia dodatkowych miejsc pracy dla głównego specjalisty ds. kadrowo-płacowych (w strukturze Działu Księgowości) oraz bibliotekarza w strukturze Działu Instrukcyjno-Metodycznego i Wsparcia Sieci Miejskiej, który w razie np. zwolnień lekarskich będzie mógł krótkoterminowo zastąpić pracownika filii.

Jestem głęboko przekonany, że przedstawiona przeze mnie koncepcja funkcjonowania Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu na najbliższe lata nie tylko jest szansą na rozwój instytucji, ale przede wszystkim jest realnym programem rozwoju obecnych i przyszłych pracowników biblioteki oraz podstawą do wieloletniej i trwałej współpracy z mieszkańcami miasta oraz podmiotami działającymi na rzecz rozwoju kultury na terenie Radomia.